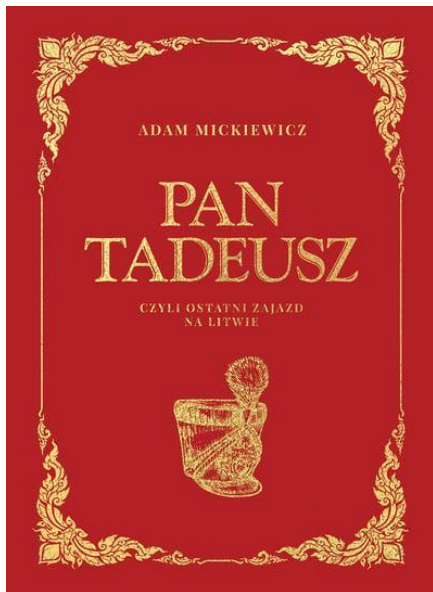

Dzięki białoruskiej łacinie Państwo mogą samodzielnie czytać w języku białoruskim, np. początek **"Pana Tadeusza" Adama Mickiewicza** w tłumaczeniu Piatra Bitela:

*Łitwa! Ty, jak zdarouje ũ nas,
maja Ajčyna!..*

*Što varta ty, acenić toj naležnym
čynam,*

*Chto ciabie ũtraciŭ. Voś krasu
tvaju žyvaju*

*Znoŭ baču i apisvaju, bo skroź
sumuju.*

Šviataja dzieva, što baroniš Čanstachovu

I ũ Vostraj bramie śvieciš, što ũziała ũ achovu

*Naš słaŭny Navahrudak z dobrym viernym
ludam,*

*Jak mnie żywćio ũ dziacinstvie ty viarnuła
cudam...*

Odpowiedniki liter białoruskiego i polskiego języków:

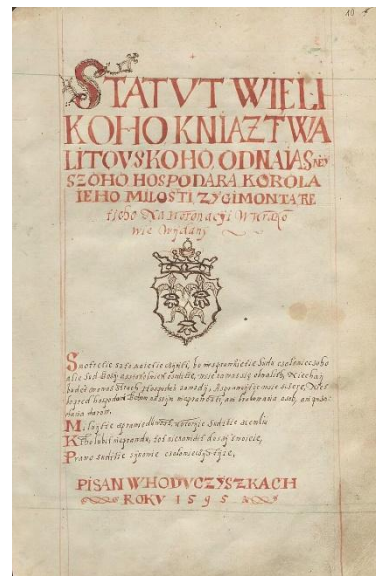
Język polski	J. białoruski (łacinka)	J. białoruski (cyrilica)
Aa	Aa	Аа
Bb	Bb	Бб
Cc	Cc	Цц
Dd	Dd	Дд
Ee	Ee	Ээ
Ff	Ff	Фф
Gg	Gg, Hh	Г г , Гг
Hh	Ch ch	Хх
Ii	Ii	Іі
Jj	Jj	Йй
Kk	Kk	Кк
Ll	Ll miękka	Ль
Łł	Podobna do Ŭŭ	Ўў
Mm	Mm	Мм
Nn	Nn	Нн
Oo	Oo	Оо
Óó, Uu	Uu	Уу
Pp	Pp	Пп
Rr	Rr	Рр
Ss	Ss	Сс
Tt	Tt	Тт
Ww	Vv	Вв
Yy	Yy	Ы
Zz	Zz	Зз
Žž	Žž	Жж
Žž	Žž	Зь
Ćć	Ćć	Ць
Śś	Śś	Сь
	Łł – L twarda	Л
Dz	Dz	Дз
Dź	Dź	Дзь
Dż	Dž	Дж
Cz cz	Čč	Чч
Sz sz	Šš	Шш
Jo jo	Jo jo	Ёё

Białoruski alfabet ma 3 odmiany.

1. Łacina białoruska «Biełaruskaja

łacinka» — odmiana łaciny, dopasowana do języka białoruskiego (od XVI w. pisano łacinką dokumenty państwowe, np. Statut WKŁ 1595 r., twory, korespondencja)

Aa	Bb	Cc	Ćć	Čč	Dd	Dz	Dź	Dž
						dz	dź	dž
Ee	Ff	Gg	Hh	Ch ch	Ii	Jj	Kk	Ll
Łł	Mm	Nn	Ńń	Oo	Pp	Rr	Ss	Śś
Šš	Tt	Uu	Ŭŭ	Vv	Yy	Zz	Žž	Žž

2. Białoruski alfabet arabski, (بَلَرُصْقِي اَرَبِيّ) - alfabet oparty na piśmie arabskim (XVI w.) ze względu na konieczność zapisu języka starobiałoruskiego literami arabskimi. Składał się z 35 grafemów

پ چ ژ (چ ڀ) ڇ ڙ

3. Białoruska cyrylica (Беларускі альфабэт) — utworzona w IX w. przez Cyryla i Metodego z głagolicy. Ma 2 główne odmiany w napisaniu i wymówieniu - taraszkiewica i narkamaŭka

А а	Б б	В в	Г г	Д д	Е е	Ё ё	Ж ж	З з	І і	Й й
К к	Л л	М м	Н н	О о	П п	Р р	С с	Т т	У у	Ў ў
Ф ф	Х х	Ц ц	Ч ч	Ш ш	Ы ы	Ь ь	Э э	Ю ю	Я я	

Hruszka

<https://www.youtube.com/watch?v=W1FaFDWbuKs>

Nagrała A. Leshkevich na Maslenicę w 2017 r. we wsi Tonież, r. Lelczycki, obw. Homieński, Białoruś.

Пасажу я грушку ў мосце, у мосце
Няхай мая грушка росце, росце.
А я маладзенька скачу – плешчу,
А я сваю грушку не забуду.
- З зямлі вылезла?
- *Вылезла.*

Пасажу я грушку ў мосце, у мосце
Няхай мая грушка росце, росце.
А я маладзенька скачу – плешчу,
А я сваю грушку не забуду.
- Падрасла трошкі?
- *Падрасла!*

Пасажу я грушку ў мосце, у мосце
Няхай мая грушка росце, росце.
А я маладзенька скачу – плешчу,
А я сваю грушку расціць буду.
- А ці зацвіла наша грушка?
- *Зацвіла!*

Пасажу я грушку ў мосце, у мосце,
Няхай мая грушка росце, росце.
А я маладзенька скачу- плешчу,
А я сваю грушку расціць буду.
- Грушка, а ці паспелі твае грушы?
- *Паспелі!*

Wszyscy stają w koło, w środku jedna osoba –
Hruszka. Większość czasu Gruszka milczy, mówi
tylko słowa, nadrukowane kursywą.

Pasażu ja hruszku u moscie, u moscie,
niachaj maja hruszka roscie, roscie.
A ja maładzieńka skaczu – pleszczu,
A ja swaju hruszku nie zabudu.
- Z ziamli wylezła?
- *Wylezła.*

Pasażu ja hruszku u moscie, u moscie,
niachaj maja hruszka roscie, roscie.
A ja maładzieńka skaczu-pleszczu,
A ja swaju hruszku nie zabudu.
- Padorasła troszki?
- *Padorasła!*

Pasażu ja hruszku u moscie, u moscie,
niachaj maja hruszka roscie, roscie.
A ja maładzieńka skaczu-pleszczu,
A ja swaju hruszku rascić budu.
- A ci zacwiła naszahruszka?
- *Zacwiła!*

Pasażu ja hruszku u moscie, u moscie,
niachaj maja hruszka roscie, roscie.
A ja maładzieńka skaczu-pleszczu,
A ja swaju hruszku rascić budu.
- Hruszka, a ci paspieli twajehruszy?
- *Paspieli!*
Wszyscy trząsną Hruszkę.

Posadzę gruszkę na moście, na moście,
Niech moja gruszka rośnie, rośnie.
A ja młoda skaczę-klaskam,
I nie zapomnę mojej gruszki.
- Czy wyszła z ziemi?
- *Wyszędłam.*

Posadzę gruszkę na moście, na moście,
Niech moja gruszka rośnie, rośnie.
A ja młoda skaczę-klaskam,
I nie zapomnę mojej gruszki.
- Dorosłaś trochę?
- *Dorosłam!*

Posadzę gruszkę na moście, na moście,
Niech moja gruszka rośnie, rośnie.
A ja młoda skaczę-klaskam,
I wyhoduję moją gruszkę.
- Czy nasza gruszka zakwitła?
- *Zakwitła!*

Posadzę gruszkę na moście, na moście,
Niech moja gruszka rośnie, rośnie.
A ja młoda skaczę-klaskam,
I wyhoduję moją gruszkę.
- Gruszka, czy twoje gruszki już dojrzały?
- *Dojrzały!*

Czaunok

<https://youtu.be/LhiX8lryPes>

Nagrała S. Klepikava w 2016 r. od zespołu
Kałychanka w Michanowiczach, r. i obw. Minski,
Białoruś.

Wszyscy dzielą się na 2 grupy, łapią się za ręce i stają w 2 rzędach naprzeciw siebie w odległości kilku kroków, tak aby była luka. To jest imitacja narzędzia do tkania na krosnach. Lider-„czaunok” (wahadłowiec) w odpowiednim momencie biega tam i z powrotem między rzędami, żeby go nie złapano. Rzędy schodzą się coraz szybciej.

Чаўнок бяжыць, (сходзяцца)
Зямля дрыжыць, (разыходзяцца)
Шыем-пашываем, (сходзяцца)
Далей пасылаем! (разыходзяцца)

Czaunok biażyć, (schodzą się)
Ziemia dryżyć (odchodzą od siebie)
Szyjem-paszywajem, (schodzą się)
Dalej pasyłam! (odchodzą od siebie)

Wahadłowiec biegnie,
Ziemia drży,
Szyjemy-poszyjemy,
Dalej wysyłamy!

Kiedy szeregi złapią „czaunok” – zmienia się lider.

Szulak

<http://xn--80azkbz6b.xn--80ahe1ag.xn--90ais/leta-kupalle/kupalskiya-gulni>

Opisana przez W. Jakimowicz w
czasopiśmie „Rodnaje słowa” (maj 2005 r.)

*Gracze wybierają „matkę” i „szulaka”
(ptak drapieżny) ze swojego kręgu. Z
przodu stoi „matka”, a za nią pozostali
uczestnicy zabawy, trzymając się mocno w
pasie. „Szulak” kuca przed „matką” i
kopie dół. Następuje rozmowa między
„matką” a „szulakiem”:*

— Шуляк, шуляк, што ты робиш?
— Ямку капаю.
— Навошта табе ямка?
— Мясa варыці.
— Навошта табе мясa?
— Дзяцей карміці.
— А дзе ты мясa возьмеш?
— А ў цябе за спінаю.
— А я не дам!
— А я вазьму! Мясa хачу!
— З'еш жабу на карчу!

— Szulak, szulak, szto ty robisz?
— Jamku kapaju.
— Nawoshta tabie jamka?
— Miasa waryci.
— Nawoshta tabie miasa?
— Dzieciej karmici.
— A dzie ty miasa woźmiesz?
— A u ciabie za spinaju.
— A ja nie dam!
— A ja waźmu! („szulak” zaczyna łapać
ostatniego) Miasa chaczу!
— Zjesz żabu na karczu! – krzyczą wszyscy
razem do szulaka.

- Szulak, szulak, co ty robisz?
- Kopię dół.
- Dlaczego kopiesz dół?
- Ugotować mięso.
- Dlaczego potrzebujesz mięsa?
- Żeby nakarmić dzieci.
- Skąd weźmiesz mięso?
- A za twoimi plecami.
- A nie dam!
- A ja to wezmę! Chcę mięsa!

- Zjedz żabę!

„Matka” stara się zapobiec szulaku.

Баяры - Bojary

BY

Хлопцы і дзяўчаты становяцца ў два шэрагі, бяруцца пад рукі. Спачатку наступае танок хлопцаў (баяроў), потым дзяўчат (цароўнаў).

Хлопцы: Цароўна, добры вечар!

Дзяўчаты: Баяры, на здароўе!

Х: Цароўна, пусці ў горад!

Д: Баяры, нашто ў горад?

Х: Цароўна, дзевак сватаць!

Д: Баяры, дзеўкі малы.

Х: Цароўна, перарослі!

Д: Баяры, ручнічкоў не ткалі.

Х: Цароўна, ужо ў трубочках!

Д: Баяры, каторую?

Адзін з хлопцаў выходзіць уперад, кажа ў рыфму двухрадкоўе:

Х: А мне тая спадабалась,
Што (прыгожа ўсміхалась).

Пасля гэтага хлопец выбірае сабе дзяўчыну з дзявочага танка, цалуе яе, бярэ за руку і вядзе ў свой танок. Гульня працягваецца пакуль ўсе дзяўчаты будуць забраныя ў хлапечы танок.

BY

Chłopcy i dźwięcuchy stanowiącymi dwa szeregi, biorąc się pod rękę. Spoczątku następuje tanok chłopców (bajarów), potem dźwięcuch (caryńców).

Chłopcy:

Carówna, dobry wieczór!

Dźwięcuchy:

-Bajary, na zdrowie!

-Carówna, pusić do miasta!

-Bajary, na co do miasta?

-Carówna, dziewczęta swatać!

-Bajary, dziewczęta małe!

-Carówna, pierarosli!

-Bajary, ręczników nie tkali.

-Carówna, już w tuboczkach!

-Bajary, którą?

Adzin z chłopców wychodzić upierad, każe w rytmu dwuchradkoję:

-A mnie taja spadabalaś,
Što (przyhoża uśmiechał).

Paslia hetaha chłopiec wybiera sobie dźwięcuchynę z dźwięcucha tanka, całuje ją, bierze za rękę i wiodzie w swój tanok. Hula gra dalej, dopóki wszystkie dziewczyny nie zostaną zabrane na taniec chłopców.

PL

Chłopcy i dziewczęta stoją w dwóch rzędach, łączą się za ręce. Najpierw jest taniec chłopców (bojarów), potem dziewcząt (królowych).

Chłopcy:

Carównno, dobry wieczór!

Dziewczęta:

- Bojary, na zdrowie!

- Carównno, wpuść do miasta!

- Bojary, a po co do miasta?

- Carównno, dziewczęta swatać!

- Bajary, dziewczęta małe!

- Carównno, już przerosły!

- Bojary, ręczników nie tkwały!

- Carównno, już w tuboczkach!

- Bojary, którą?

Jeden z chłopców wychodzi na przód i mówi rymowaną:

-A mi ta się spodobała,
co się ładnie uśmiechała!

Następnie chłopak wybiera dziewczynę z rzędu dziewcząt, całuje ją, bierze za rękę i prowadzi do swojego rzędu. Gra trwa, dopóki wszystkie dziewczyny nie zostaną zabrane na taniec chłopców.

**U niedźwiedzia w borze -
У мядзведзя на бару**

BY

«У мядзведзя на бару» — беларуская народная гульня. Сярод удзельнікаў выбіраецца «мядзведзь». Астатнія ўдзельнікі імітуюць збіранне грыбоў і ягад, спяваюць песню:

**«У мядзведзя на бару грыбы, ягады
бяру. Мядзведзь рычыць, на нас
глядзіць».**

«Мядзведзь» з рыкам бегае за дзецьмі. Першы схоплены становіцца «мядзведзем». Гульня працягваецца спачатку.

**«У мядзведзя на бару грыбы, ягады
бяру. Мядзведзь рычыць, на нас
глядзіць».**

BY

«U miadźviedzia na baru» — biełaruskaja narodnaja hulnia. Siarod udzielnikaŭ vybirajecca «miadźviedź». Astatnija dzieci imitujuć źbirańnie hryboŭ i jahad, śpiavajuć pieśniu:

**«U miadźviedzia na baru hryby, jahady
biaru. Miadźviedź ryčyć, na nas
hladzić».**

«Miadźviedź» z rykam biehae za dziećmi. Pieršy schopleny stanovicca «miadźviedziem». Hulnia praciahvajecca spačatku.

**«U miadźviedzia na baru hryby, jahady
biaru. Miadźviedź ryčyć, na nas
hladzić».**

PL

"U niedźwiedzia w borze" - to białoruska gra ludowa. Spośród uczestników wybierany jest „niedźwiedź”. Reszta dzieci naśladuje zbieranie grzybów i jagód, śpiewa piosenkę:

**«U niedziewiedzia w borze zbieram
grzyby i jagody. Niedźwiedź ryczy, na
nas patrzy”**

„Niedźwiedź” z rykiem biegnie za dziećmi. Pierwszy złapany staje się „niedźwiedziem”. Gra toczy się od początku.

**«U niedziewiedzia w borze zbieram
grzyby i jagody. Niedźwiedź ryczy, na
nas patrzy”**

BY

**Беларуская традыцыйная гульня
"Явар"**

Два чалавекі бяруцца за рукі,
падываюць іх над галавой,
утвараючы "мост". Астатнія
ўдзельнікі ўтвараюць карагод,
прабгаючы пад гэтым мастом і
спяваючы песню. Калі песня
заканчваецца, тыя, што рабілі
"мост", ловяць бягучых з карагода, а
тыя імкнуцца выслізнуць.
Злоўленыя таксама становяцца
"мостам" і становяцца побач.
Перамагае той, каму ўдаецца
найдаўжэй ўцячы ад "моста". Пры
гэтым усе спяваюць песню:

*Явар, яваровы людзі,
Што вы тут рабілі,
Мы рабілі моста
На пана староства,
Сцежачкамі застаўлялі,
Аднаго нам пакідалі,
Першая пуста,
Друга распуста,
Перша малявана,
Друга затрымана.*

BY

**Bielaruskaja tradycyjnaja huľnia
"Javar"**

Dva čalavieki biarucca za ruki,
padymajuć ich nad halavoj, utvarajučy
"most". Astatnija ŭdzieľniki ŭtvarajuć
karaĥod, prabiahajučy pad hetym
mastom i spiavajučy piesniu. Kali
piesnia zakančvajecca, tyja, što rabili
"most", loviać biahučych z karaĥoda, a
tyja imknucca vysliznuć. Zloŭlienija
taksama stanoviacca "mostam" i
stanoviacca pobač. Pieramahaje toj,
kamu ŭdajecca najdaŭžej ŭciačy ad
"mosta". Pry hetym usie spiavajuć
piesniu:

*Javar, javarovy liudzi,
Što vy tut rabili,
My rabili mosta
Na pana starosta,
Sciežačkami zastaŭliali,
Adnaho nam pakidali,
Pieršaja pusta,
Druha raspusta,
Pierša maliavana,
Druha zatrymana.*

PL

Białoruska gra ludowa "Jawor"

Dwie osoby trzymają się za ręce,
podnoszą je nad głowy, tworząc
„most”. Pozostali uczestnicy ustawiają
się w linię, biegną pod tym mostem i
śpiewają piosenkę. Kiedy piosenka się
kończy, ci, którzy zbudowali „most”,
łapią biegaczy z karagoda a tamci
próbują się wymknąć. Złapani również
stają się „mostem” i stają obok za
pierwszą parą. Wygrywa ten, któremu
uda się najdłużej uciec od „mostu”. W
tym samym czasie wszyscy śpiewają
piosenkę:

*Jawor, jaworowy ludzie,
Co wy tu robili?
My robili mosty
Dla pana starosty
Ścieżki zastawiali
Jedną zostawiali
Pierwsza pusta,
Druga rozpusta
Pierwsza malowana
Druga zatrzymana*

.

Malavanyja dyvany

Dywany malowane

Kulturowo-historyczna
wartość

tradycyjne białoruskie rzemiosło, rodzaj malarstwa na płótnie, ludowa kolorowanka

❖ poetyka idyllicznego obrazu świata, z charakterystycznymi malowniczymi i plastycznymi metaforami raj

❖ z reguły dywany nie podpisywano, w ostateczności – inicjały, dlatego przeważnie nie znamy autorstwa

Znane są na Białorusi
od końca XIX wieku

❖ największe
rozpowszechnienie –
lata 30. i 50. XX wieku

❖ wręczano jako
prezenty „na
szczęście” z okazji
ślubów i parapełówek

❖ malarzem mógł
zostać każdy człowiek,
(naiwna technika,
prymitywizm)

❖ malowane na tkaninie (papierze, ceracie) i przeznaczone do dekoracji wnętrz mieszkań (chat, chałup)

❖ do wykonania jednego produktu potrzebne były dwa zszyte kawałki lnianego płótna (1,5 x 2 m)

❖ płótno malowano na czarno, a następnie наносzono na nie główne szczegóły fabuły

❖ niekiedy używano szablonów wyciętych z tektury, podmalówki oraz światłocienie nakładano ręcznie

Malavanyja dyvany

Dywany malowane

Okresowo znajdowano malowane dywany o tematyce fabularnej - sceny przedstawiające rejsy łódką, spotkania i rozstania kochanków, pejzaże architektoniczne w charakterystycznym naiwno-realistycznym stylu. Te motywy były również obramowywane motywami ozdobnymi i kwiatowymi.

Przykładami takich dywanów są dzieła [Aleny Kiš \(Kisz\)](#), [Jazepa Drazdovicza](#), [Fiodara Suchaviła](#)

Dywany [Aleny Kiš](#) o tematyce fabularnej stanowią zupełnie unikatowe zjawisko w białoruskiej sztuce ludowej. Okres rozkwitu jej twórczości przypadł na lata 30. XX wieku. Obrazy ludzi, zwierząt i ptaków na tle tradycyjnego lub egzotycznego krajobrazu są malowane w czystych, jaskrawych kolorach bieli, zieleni, błękitu i szkarłatu, a kontury są obramowane czarnymi liniami.

У нас сягодня Купала
То-то-то
Не дзеўка агонь клала,
Сам Бог агонь раскладаў,
Усіх святых да сябе зваў,
Звала Купала Іллю,
Ты прыйдзі да нас Ілля,
Ты прыйдзі на Купалля.
Не магу я, Купала,
Гэту ночку мне ня спаць,
Трэба жыта пільнаваць,
Каб зьмяя не ламала,
Карэння не капала.

*То-то-то - паўтараецца пасля кожнага
радка

U nas siahodnia Kupała
To-to-to*
Nie dzieuka ahoń kłała
Sam Boh ahon' raskładau,
Usich swiatych da siabie zwau,
Zwała Kupała Illu,
Ty pryjdzі da nas Illa,
Ty pryjdzі na kupalla.
Nie mahu ja, Kupała,
Hetu noczku mnie nia spac',
Treba żyta pilnawac',
Kab źmiaja nie łamała,
Karennia nie kapała.

*„To-to-to” – powtarza się po
Każdym wierszu

Mamy dziś Noc Kupały
To nie dziewczyna,
To sam Bóg podłożył ogień,
Wezwał do siebie wszystkich świętych,
Wołała Kupała Iłję:
"Przyjdź do nas Ilya,
Przyjdź na Noc Kupały."
"Nie mogę, Kupała,
Nie mogę spać tej nocy
bo trzeba mi żyto pilnować,
Aby wąż go nie złamał,
Korzenie nie kopał".

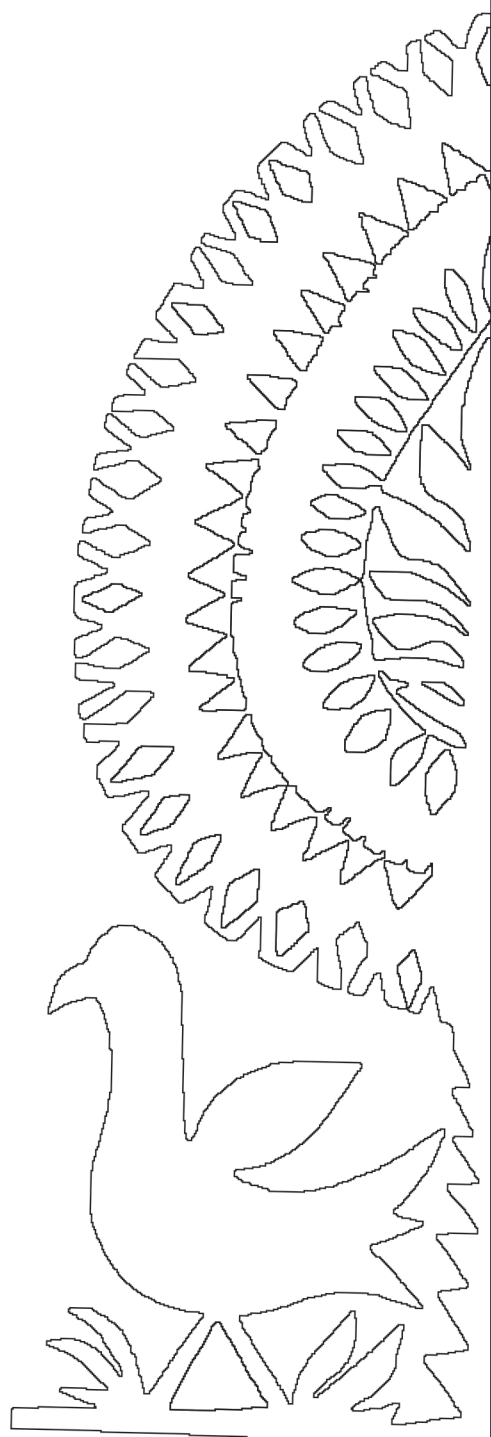

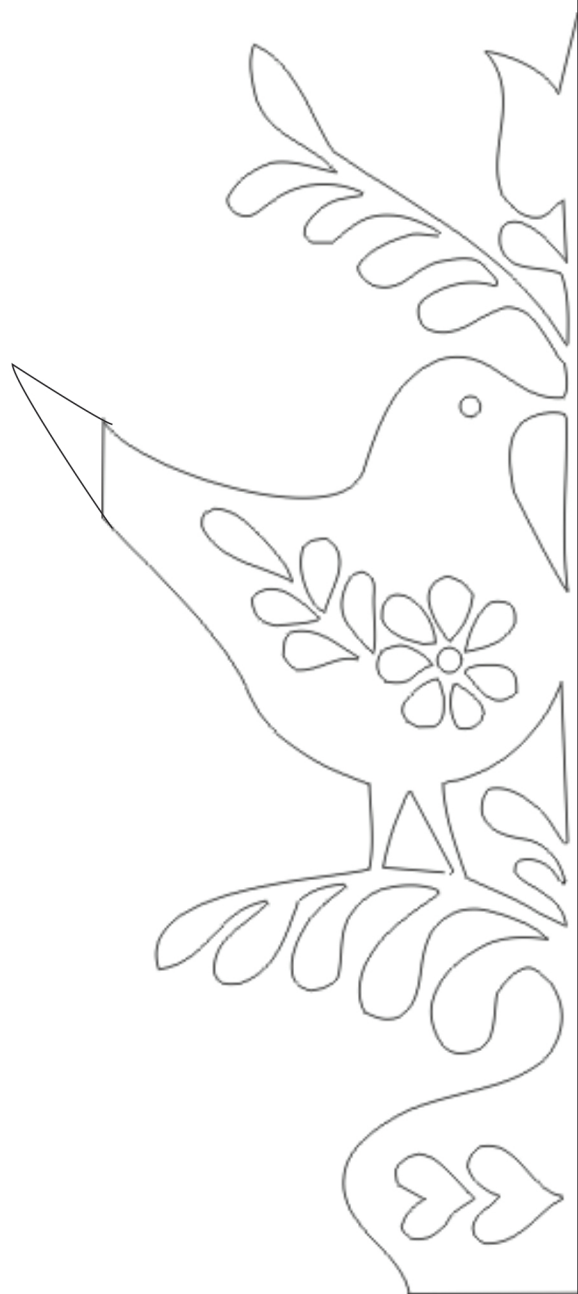

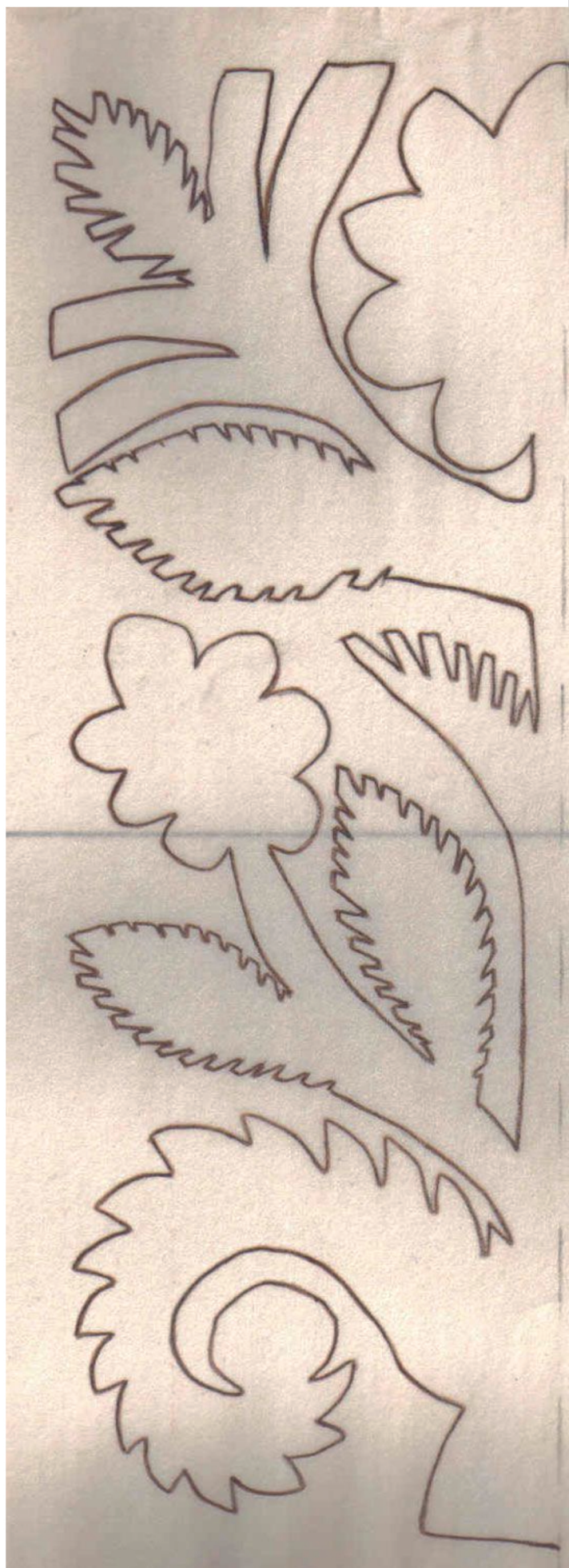

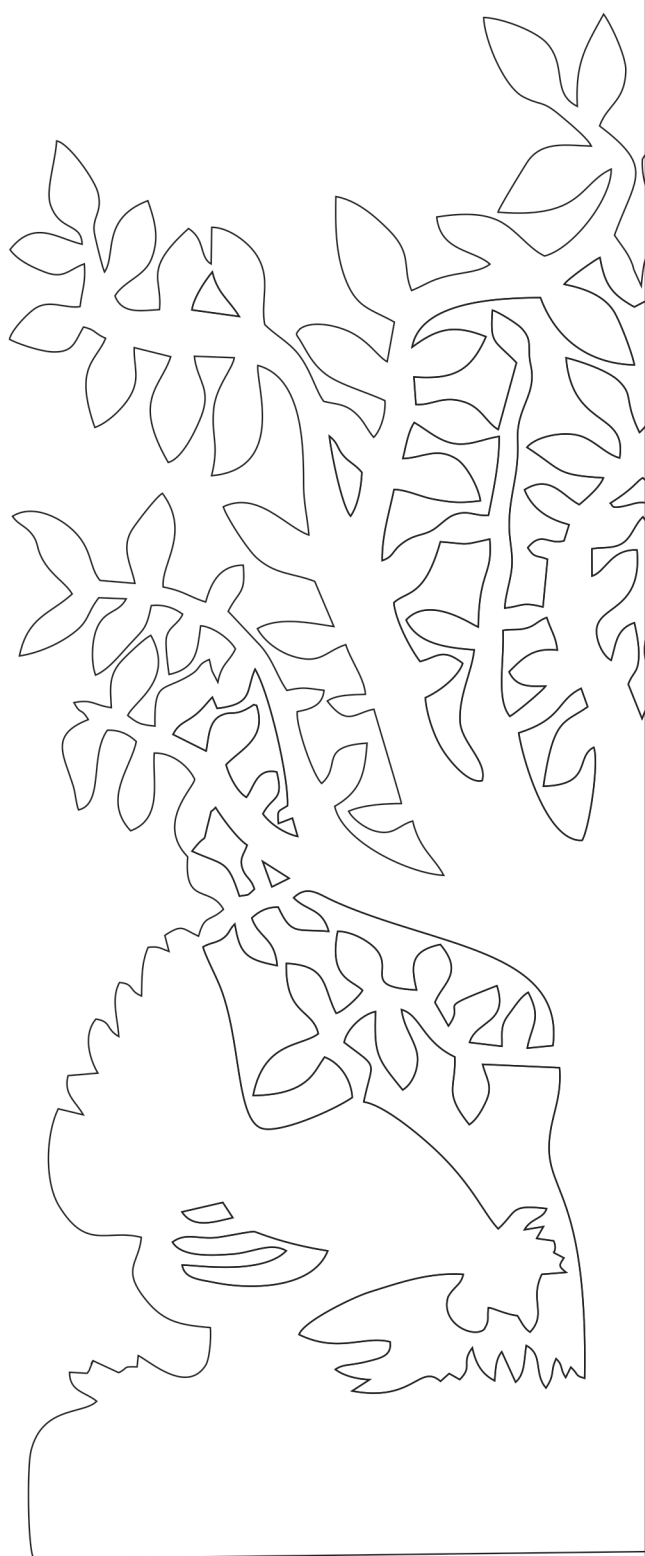

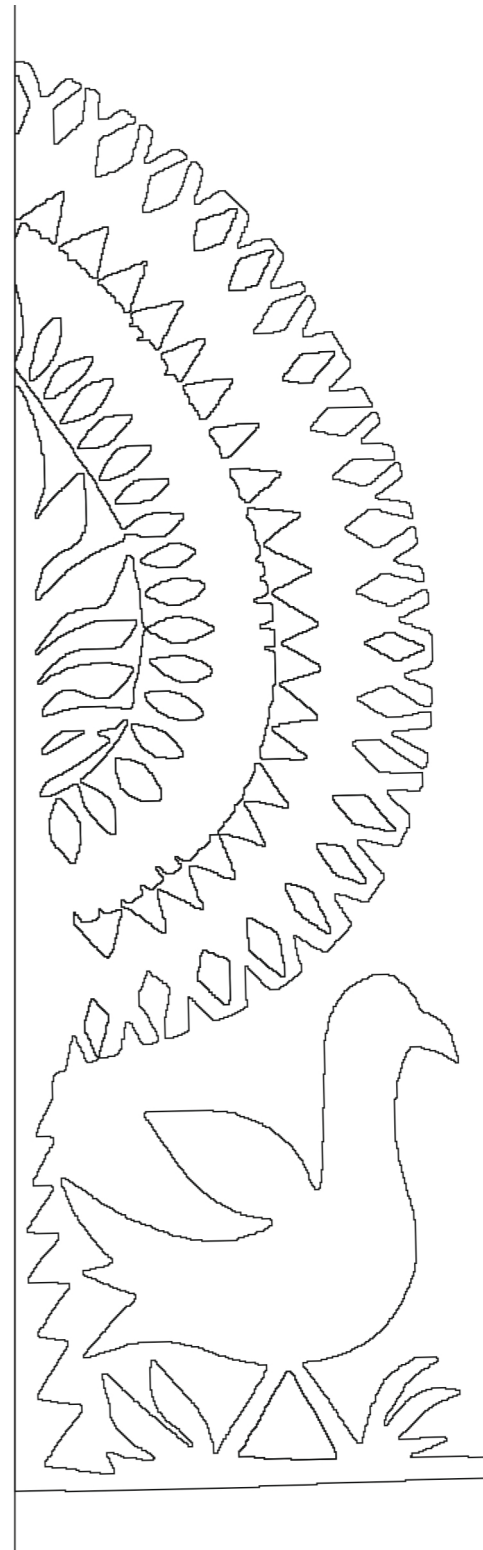

Выцінанка. На складзенай у некалькі разоў ці вызначанай выявай паперы выразаецца малюнак. пасля выпроствання паперы атрымліваецца вырызаны сіметрычны малюнак. Выцінанка прымянялася для ўпрыгожвання дома ўнутры.

Wyćinanka

Obrazek wycina się na papierze złożonym kilka razy lub w określony sposób. Po rozłożeniu papieru powstaje symetryczny wzór. Wyćinanka była używana do dekoracji wnętrza domu.

The paper is folded in several times or in a certain way an image is cut out. After spreading out the paper a symmetrical drawing is obtained. This was used to decorate the inside of the house.

А на травачцэ
Рано, рано*.
На муравачцэ.

Стары дзед плача.
Стары дзед плача.

– Чаго, дзед, плачаш?
– Чаго, дзед, плачаш?

– Баба набіла.
– Баба набіла.

Берасцён разбіў,
Смятану разліў.

Рано, рано* - паўтараецца пасля кожнага
радку

A na trawaczce
Rano, rano*.
Na murawaczce.

Sary dzied płacza.
Sary dzied płacza.

Czaho, dzied, płaczasz.
Czaho, dzied, płaczasz.

Baba nabiła.
Baba nabiła.

Bierascion razbiu,
Smiatanu razliu.

Rano, rano* – powtarza się po
Każdym wierszu

Na trawce
Na murawce.
Stary dziadek płacze.
- Dlaczego płaczesz, dziadku?
- Babcia mnie pobiła,
Dzbanek rozbiłem,
śmietanę rozlałem.